

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΕΣ ΤΕΛΕΤΕΣ, ΧΟΡΟΙ ΚΑΙ ΙΕΡΟΤΕΛΕΣΤΙΕΣ

ΤΟ ΜΠΑΛΕΤΤΟ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

Η φιλοσοφική ιδέα των αρχαίων Έλλήνων για το θάνατο και η φιλοσοφική ιδέα του χριστιανισμού. Ο χριστιανισμός από αντίθεση προς τη διαφθορά, έπροκάλεσε το φόβο του θανάτου. Πώς έγινε στον Μεσαιώνα ο «Χορός των Νεκρών». Μια περιεργότατη χορευτική παρέλασις. Άλλοι περιεργόι θερηκευτικέι χοροί. Η έφορη του Γαϊδάρου, και ο χορός των Μωρών Παρθένων.

Ο μεσαιών ειχε μερικά περιεργότατα έθιμα που πέρασαν και έλημονήθησαν έντελώς. Ένα από αυτά είναι ο Πένθιμος Χορός ή κυριολεκτικότερα «Το Μπαλέττο των Νεκρών».

Η άρχαία Έλλάς, έδαμάσε πάντα κάθε τι θραίο κ' ηθάβανο μεγάλη φρίκη έμπρός σε κάθε άσχημα. Γι' αυτό οι άρχαίοι Έλληνες άπεμκνοναν άπ' την άγίληφι τους κάθε ιδέα πτώματος και σκελετού. Έκαιαν τα σώματα των νεκρών κ' ο θάνατος έξηφανίζετο σάν άπιστος καπνός μέσα στη φωτιά που έξαγνίζει.

Γι' αυτό σ' όλες τις νεκρικές παραστάσεις των άρχαίων Έλλήνων δέν βλέπει κανείς ούτε κρανία, ούτε σταυρωτά κόκκαλα, ούτε άλλες άπορουστικές εικόνας, αλλά χαριτωμένα ληκυτόους. Και στον τάφο μιά γυναίκα το άνάγλυφο την έδειχε πάντα όπως ήταν σά νεάτα και στις όμορφές της, τη στιγμή που έπριαν το φρεμά της ή έγένεζε τα μαλλιά της έμπρός σ' έναν καθρέφτη.

Όταν οι Έλληνες έσκέρθησαν να κάνουν μιά αναπόληση των νεκρών των, δέν έφραντίσθησαν σκελετούς, αλλά Σινές, όμοιες έντελώς με τις παλές ζωντανές ύπαρξείς. Κι' όταν διαβάσει κανείς στην Όδισσία του Όμηρου την περιγραφή του Χορού των Νεκρών, την παρέλασι των όρχων φαντασμάτων, πεθαμένων ήρωων καταλαμβάνεται από μιά γλυκεία μελαγχολία και όχι από φρίκη και τρόμο.

Πολύ άργότερα, άρχαίοι συγγραφείς μιλούν για σκελετούς, ο Πρόβότος στο δεύτερο βιβλίο του, ο Πετρώνας στο «Σατυρικόν» του, ο Δουνακός στους «Αισαλόγους» του. Όλοι όμως, αυτοί οι συγγραφείς μετεχειρίζονται την ένδειξη των σκελετών σάν ένα παρορημικό προς τη ζωή.

«Σάν κ' αυτόν θά γίνουμε όταν μιά παραλήρη ο θήνος, σάς λέγον. Έμπρός, λοιπόν, άς χαρούμε τώρα όσο μπορούμε περισσότερο τη ζωή μας!»

Και αυτό εινε έντελώς αντίθετο άπ' τη φιλοσοφική ιδέα του χριστιανισμού, που κυριαρχεί στο «Μπαλέττο των Νεκρών» του Μεσαιώνος και λέγει: «Κύττασε αυτό το σκελετό. Σάν κ' αυτόν θά γίνεις. Μάθε, λοιπόν, να περιφρονής τη ζωή!»

Η άλήθεια είναι πως ή άρχαία ειδολολατρεία ειχε τελειώσει σε άφάνταστα σαρκικά έθιμα. Γι' αυτό η έσοροπία, και από πνεύμα μεγαλύτερης αντίδρασός ο Χριστιανισμός έδωσε με όλα του τα μέσα, το θάνατο, για να μωρξση να έξίωση την ψυχή.

Ο θάνατος έδοξάσθηκε με όλα τα μέσα: με το λόγο, με τη ζωγραφική, με τη γλυπτική, σ' όλους τους τόπους, με όλους τους δυνατούς τρόπους.

Εινε άφάνταστες ή μαζάριες έρευρήσεις του Μεσαιώνος ίδιως. Ένας ιεροήρωκας, π. γ. που έζηουτε μιά νύχτα σε κάποια εκκ'ησία, έπαρουσίασε στην άκρη ενός ραβδιού ένα κρανίο φωτισμένο με δύο κερά κ' οι δεισις φρενητιωδώς έπάνω από το εκκλησιασμός! Σ' άλλες κάλι θερηκευτικές παρελάσεις στη μεσαιωνική Γαλλία έπιγιναν κ' έχούταν άνάμια στη συνοδεία ένας καλύτερος που παρίστανε το θάνατο, κρατώντας ένα δρεπάνι σά χέρια του, με το όποιον έπροποιοίετο ότι ειπώνταν τα κεφάλια εκείνων που άποτελοίσαν την όμηγηση. Ο βασιλεύς της Γαλλίας Κάρολος δος έπαλώθηκε πάλι κάποτε ζωντανός σ' ένα φερέτρο κ' έβαλε να του ψάλλουν όλη τη νεκρώσιμη ακολουθία.

Ο θάνατος ήταν παντού, κατά μήκος των δρόμων, όπου εις τα δένδρα ήταν χρεμασμένοι σκελετού και στους άγους που ήταν γεμάτοι από πτώματα νεκρών του πολέμου, της πεινής και της ζολέρας. Το κακόν ειχε παραγίνει τόσο, ώστε έπίστευε κανείς πως έπλησίαζε το τέλος του κόσμου.

Μιά άπ' τις κυριότερες εκδηλώσεις της λύσσας αυτής ήταν το «Μπαλέττο των Νεκρών». Άπό τις χαρακτες εικόνας και τ' αγάλματα που δεισώθησαν, καθώς και πολλές περιγραφές, μπορεί κανείς να λάβη μιά άκρη ή ιδέα, του τι ήταν το μπαλέττο αυτό.

Φαντασθήτε έξέδρες χαμηλές, λίθινες ή ξύλινες. Σε διάφορα μέρη εινε ύψομένες στήλες από κόκκαλα και νεκροκεφαλές. Γύρω γύρω ύψομένα, από κόκκαλα κ' αυτά. Στο μέσον μιά κενή τεράγωνα έκταση κουκαριστάει νεκροταφείο με τάφους και μισταυρούς. Τις καθήμενες ή έξέδρα αυτή εινα γεμάτη από έμπόρους που ένδεύονται τά έμπορεύματά τους και από παιδιά που παίζουν. Την ήμερα, όμως, της έορτής των νεκρών όλοι αυτοί φεύγουν και ο

λαός με τα Κυριακάτικα του τρέχει να δη το «Μπαλέττο των Νεκρών».

Παίρνουν μαζί τους τά φαγητά τους, περιμένοντας την ώρα της παραστάσεως. Σηκώνουν τα παιδιά σά χέρια τους για να μην ταλαπατηθούν άπ' την πολυκοσμία και για να βλέπουν καλύτερα. Τα παράθυρα των τριγύρω σπιτιών εινε άσφραγικά γεμάτα.

Η έορτη προκατασκευάζεται στην εκκλησία...

Πάν, πλάν, σαταπλάν!... Ένας δευτερός, μετεμειμένος σε σκελετό, εμφανίζεται κτυπώντας δυο τύμπανα δεμένα έμπρός του. Έπειτα έρχεται ένας άλλος που παίζει σόπλιγγα, και κατόπιν όλόκληρη όρχήστρα από σκελετούς! Άλλοι παίζουν φλάουτο, άλλοι κιάρα, άλλοι βιολί, άλλοι κτύβαλα. Όλοι καταλαμβάνουν θέσι σε μιά άκρη της έξέδρας και ή παρέλασις του μπαλέττου αρχίζει.

Νά ο Άδάμ και ή Εβα, ντυμένοι με φύλλα σκυής. Κρατούν το μίλο της άμαρτίας. Κλαίει πικρά και άπελπιστικά. Έμπρός τους στέκεται ένας Άγγελος, μ' ένα σταθί τυλιγμένο σε άναμμένο στονιά, που καριστάει την «φλεγόμενη ρομφαία».

Νά τώρα ο θάνατος, επάνω σε όμοια, κρατώντας ένα τεράστιο ξυράφι, για να κόβη λιμούν. Επιστία άρχίζει ή παρέλασις των πεθαμένων που χορεύουν παραστράτας τους ζωντανούς.

Έπι κεφαλής της παρέλασεως βρίσκεται ο Μαύρος Άνθρωπος, φουσώντας στο κέρα του. Μόλις τόν βλέπει ο κόσμος άρχίζει τ' άσπια και τα περάγματα για το χορμό του.

Τόν ακολουθεί ένα πτώμα χοροπήθοντας, που κρατεί ένα Άυτόκατορ που δαίδημα. Ο Αυτόκατορ δίνει το χέρι του σ' ένα άλλο πτώμα, που παρίστανει τον Ηάπμ με την τιάρα του κεφάλι. Έρχονται έπειτα έναλλάς ένας νεκρός κ' ένας ζωντανός, καρδιάλιοι, βασιλείς, δούκες, δούκισσες, κόμητες, κόμισσαι, κολόγχοι, παπάδες, έμποροι, γελοισοί, καλλιτέχναι κ.τ.λ.

Μόλις τελειώσει ή παρέλασις άρχίζει να παίζη ένα χορευτικό κομμάτι ή μουσική, ο λαός κρητεί το ρυθμό με τά χέρια του και άρχίζει ο χορός. Οι πεθαμένοι σέρνουν τους ζωντανούς, που προσποιούνται πως αντίστοκονται.

Όλοι γυρίζουν, τραγουδούν, ουερλιάζουν. Γέλογορα, παιδ γέλογορα, γηλογορότερα πάντα! Ο θάνατος επί κεφαλής φρενιάζει κυριολεκτικώς. Έπι τέλος άνοίγει μιά κιταπαχή που συμβολίζει τον τάφο και ο καθένας με τη σειρά του πέφτει μέσα. Τη στιγμή, όμως, που ο θάνατος χαιρεται για το θρίαμβό του, εμφανίζεται έξαφνικά Άγγελος Κυρίου και τόν νικά και τόν πατεί κάτω από τά πόδια του. Αυτή εινε ή άποδείσις του θανάτου.

Άλλος περιεργός θερηκευτικός χορός κατά των Μεσαιώνων ήταν ο «Χορός του Γαϊδάρου». Ο χορός αυτός διεξήγησης κολλές φορές το χρόνο, σε διάφορες έορτές και ο ρόλος που έπαιζε ήταν άναμνηστικός του ρόλου που ειχε παίζη με το Χριστό στην έορτη των Βαίων.

Ο γαϊδαρός έτιμάτο ιδιαιτέρως κατά τον δωδέκατο αιώνα. Τον έπιγιναν τότε στήνέκκλησία εις το μέσον μιάς χορευτικής παρέλασεως, και τόν έτοποθετοσαν κοντά στο ιερό, με το όμοριότερο κορίτσι του τόπου στο πλευρό του. Το κορίτσι αυτό έσυμβολίζε την Παρθένο Μαρία. Ο ιερεύς έψαλλε τη λειτουργία και έτέλειονε... με έναν όγκανισμό, τόν όποιον έπανελάμβανε το εκκλησιασμός.

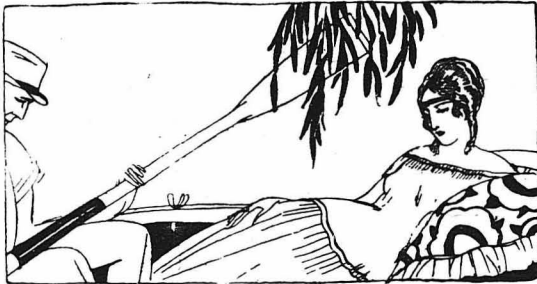
Υπήρχαν, όμως, και άλλα μεσαιωνικά μπαλέττα, νεώτερα αυτά. Τα μπαλέττα αυτά άντεπροσώπευαν όλους τους χορούς των άγγέλων στον Παράδεισο, τους χορούς των ετυχιωσμένων ψυχών, πολλά δε εινε και άνακαρυστάσεις έπισοδιών από την Ίερά Γραφή. Υπήρχε, πραγματικά, ο χορός των Έβραίων γυναικών που έπιγιναν να προύπανα την ήν Λουδής, ο λάγνος χορός της; Ηρωδιάδης έμπρός στον Ηρώδη, ο χορός της Θεοδώρας, αυτοκρατειρας του Βυζαντίου, και ο χορός της βασιλίσσης της Άγγλιας Έλισάβετ, ύποδεχομένης τόν δοκτα της; Μοραίνης; Φραγκισκόν.

Το ιστορικόν της ύποδοχής αυτής, ή όποια εινε ιστορική, έχμος έξής, όπως το άρηγείται ο Μπροντμόρ: «Η βασιλίσα Έλισάβετ του παρέθους δειπνο πολυτελέστατο. Έπι-

Το «Μπαλέττο των Νεκρών» κατά τόν Μεσαιώνα

ΜΙΚΡΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ο ΑΠΑΓΧΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΗΣΙΟΥ

Στόν μεσαίωνα, ύπηρχεν ως γνωστόν, ή συνήθεια, όταν έκαταδικάζετο κανείς έδημν σέ θάνατο, να απαγχονίζουν, έλλείψει του ίδιου του κατηγορομένου, ένα όμοιά του.

Κάποτε, λοιπόν, ό μαρκήσιος ντέ Πομενάο, περίφημος γιά τή χρεία του και τίς έρωτικές του περιπέτειες, άπήγαγε «έκονσίω» τήν μονογενή θυγατέρα ενός βαθυπλούτου άρχοντα. 'Ο πατέρας τής άπαχθείσης είδοκίησεν τόν μαρκήσιο πως εάν δέν νυμφευόταν τήν κόρη του θά τόν κρεμούσε! 'Ο μαρκήσιος όμως τού άπήντησε ειρωνικώτατα :

— 'Όπως άκολουθήσεν έμένα, έτσι μπορεί μεθαύριο, ή κόρη σας, ν' άκολουθήσθαι και κανέναν άλλο... 'Άστε, προτιμώ να... ύποπτό τόν απαγχονισμό!

Συγχρόνως, όμως, έφρόντισεν έγκαίρωσ να τού σώσθω. 'Εν τώ μετώβ ό προσβλήθεισ πατέρα; συνεκάλεσεν έκτακτο δικαστήριο, τό όποιο καταδικάσεν τόν μαρκήσιο σέ θάνατο, ώρίσθη δέ και ή ημέρα κατά τήν όποιαν θά άνηχονόζετο τό όμοίωμά του στην κεντρικότερη πλατεία τής Ρέννης.

'Όταν ό μαρκήσιος τό έπληροφόρηθι αυτό, τού έφάνη τόσον άστείο, ώστε τήν ημέρα κατά τήν όποιαν έπρόκειτο να γίνη ή εκτέλεσις, πήγε στη Ρέννη, κι' εστάθηκε κοντά στον δικαστή του, ό όποιος; δέν τόν γνώριζε προσωπικώς, γιά να παρενεθί στον... απαγχονισμό του! Σά να μή τού έφτανε δέ αυτό, προήκοντας ότι τό όμοίωμά του δέν τού έμοιαζε άρκετά, βροχώρησεν έως τό τζαμίον, και μ' ένα πανέλλο, ανέλαβε να τό συμπληρώσθαι. Γυρίζοντας κατοπίν προς τόν κατάπληκτο όγλο, είπεν άφελώς :

— Τί διάβόλο! 'Άς με κρεμάσουν, τουλάχιστον, όπως είμαι!

Και πρίν προφθάσθαι κανείς να τόν συλλάβη, έξηφανίσθη.

Η ΦΑΡΣΑ ΤΟΥ ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΥ

'Η βασίλισσα τής Γαλλίας θέλησε κάποτε να δει από κοντά τήν γυναίκα τού περιφημου γελοιοποιού Μπουσκέ, ή όποια, καθώς τής ελχαν πη, ήταν τρομερά άσχημη. 'Ο Μπουσκέ, μη θέλωντας να χαλάσθαι τό χατίρι τής βασίλισσης είπε τής γυναίκας του να ντυθί όσο τό δυνατόν κομυτελέστερα, και τήν έφερε στό παλάτι. Προηγουμένως όμως τής είπε ότι ή βασίλισσα ήταν ραχικόη, τό αυτό δέ έφρόντισε να πει και στη βασίλισσα γιά τή γυναίκα του.

Φαντάζεσθε πιά τό τί έγινε. 'Η είσοδος τού ζευγους ήταν ό,τι κομικώτερο μπορεί να βάλι κανείς με τό νοϋ του. 'Ο Μπουσκέ κρατούσε από τό μπράτσο τή γυναίκα του, πού ήταν πράγματι άσχημοτάτη και προχορούσεν με ήρω; ποζάτο και ύπερήφανο. 'Όταν ή σύζυγος τού γελοιοποιού βρέθηκε μπρός στη βασίλισσα κι' άρχισε να συζητή μαζί της, τό τί έπληκλώθηκε δέν περιγράφεται. 'Η δού γυναίκες, νομίζοντας ή μά τήν άλλη γιά κομψή σπράσων κυριολεκτικώς στό ποδι όλο τό παλάτι με τίς φωνές της, και όι αδικιοί δέν ζέσαν τί τίσσην α τήρήσουν.

'Ο μόνος πού είχε ξεραθί στα γέλια ήταν ό Μπουσκέ ό όποιος είχεν έκδικηθί γιά τήν γελοιοποίηση στην όποιαν τόν είχεν ύποβάλει ή βασίλισσα!...

τα έκανε ένα μωλατέτο με τίς κόρες της, πού άντεπροσώπενουν ή μωσέ τς; Μωρδς Παρθένους τού Έδυαγγελίου και ή άλλες μωσέ τίς φρόνιμες παρθένους. 'Η φρόνιμες παρθένου έκρατούσαν άσημένιους λύχνους άναμένους και ή Μωρδς δέν ελχαν ούτε λάδι ούτε φωτιά. 'Ανάμεσα στό μωλατέτο τών κοριτσιών τής έχόρευε με μεγάλη χάρα και βασιλική μεγαλοπρέπεια ή ώραιωτάτη τότε και γεμάτη χάρες βασίλισσα 'Ελισάβετ.

'Όλ' αυτά, μās φαίνονται, βέβαια παράξενα σήμερα. Δέν πρέπει, όμως, να λησμονούμε, πως από τούς πένθυμους ή φανδροίς χορούς έκείνου τού Μεσαιώνος έβγήκαν τά νεώτερα μωλατέτα πού κυριαρχούν άπ' τήν εποχή τής 'Αναγενήσεως ως σήμερα στό Έυρωπαϊκό θέατρο.

ΦΥΡΔΗΝ, ΜΙΓΔΗΝ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

'Ο βασιλεύς τής Πρωσίας και εΙΓάλλος φρουρός του.

'Ο βασιλεύς τής Πρωσίας Φρειδερίκος ό Β' είχε τή συνήθεια, όταν κατετάσσετο ένας νέος στρατιώτης, στην ιδιαιτέρα φρουρά του, να τού άπευθίνη τίς έξης ερωτήσεις :—'Πόσον έτών είσαι!... Πόσον έτών ύπηρεσία έχεις στό στρατό; Λαμβάνετε τακτικά τόν μισθό σας και τόν ίματισμό σας!... Μιά μέρα κατετάγη στη Β. Φρουρά κι' ένας νεαρός γάλλος, ό όποιος; όμως δέν ήξερε καθόλου γερμανικά. Γι' αυτό ό λοχαγός του τόν συμβούλεψε να μάθι άπ' έξω τίς στερεότητες; άπαντήσεις πού θάδινε στα τρία αυτά ερωτήματα τού βασιλέως. 'Ο στρατιώτης τίς άπεστήθηκε πράγματι και τήν προσδοκώμενη ώρα παρουσιάσθη ενώπιον τού βασιλέως; 'Ο βασιλεύς όμως, όλος τυχαίως άρχισε να τού ύποβάλι τίς παραπάνω ερωτήσεις όχι κατά σειράν. 'Άρχισε δηλαδή από τήν δεύτερα ερώτησι :

— Πόσον έτών ύπηρεσία έχεις στό στρατό; —Είκοσιενός έτους, Μεγαλειότατε! άπάντησε ό στρατιώτης, νομίζοντας πως τόν ρωτάει γιά τήν ηλικία του.

— Πώς; Είκοσιενός έτους; ύπηρεσία!... Και πόσον χρονίον είσαι!...

— 'Ενός έτους ακριβώς Μεγαλειότατε! άπάντησε πάλι ό στρατιώτης, νομίζοντας πως τόν ρωτάει, γιά τά έτη τής ύπηρεσίας του.

— Τ'είν' αυτά ποι λές; 'Όποιος μās άκούσθι θά μās πείρη και τούς δυο γιά τρελλούς! φώναξε κατάπληκτος ό Βασιλεύς.

— Να, ναι, και τούς δυο Μεγαλειότατε! άπάντησε ό στρατιώτης νομίζοντας πως τόν ρωτάει γιά τό μισθό και τόν ίματισμό του.

— Μά τόν Θεο, ποτέ δέν περιμένα να με πούν τρελό μπόρος σ' όλο τό στρατό!... εξαφάνισεν έξω φρενών ό βασιλεύς.

'Ο νέος γάλλος όμως ό όποιος είχεν έξαντλήσει όλο τό γερμανικό λεξιλόγιο του έτηρούσε τώρα βαθεία σιωπή. 'Ο βασιλεύς σκέφθηκε άξαφνα να τού ύποβάλι άλλη μια ερώτηση. Τη φορά όμως αυτή ό στρατιώτης άναγκάσθηκε να όμολογήσθι ότι δέν έννοιση τά γερμανικά. Και τότε μόνον ό Φρειδερίκος, έννοισης όλη τήν παρεξήγηση, έσκασε στα γέλια!

Τό κήρυγμα τού 'Αρχιεπισκόπου

'Ο 'Αρχιεπίσκοπος τού Μπροντό ντέ Μπετό έγνώρισε μιά μέρα κατόκοπος σπίτι του από τήν εκκλησία στην όποιαν είχεν εκφωνήσει ένα πολύωρο φέλιχο και έξωφρενικό λιτάκι κήρυγμα.

— 'Ε πως σού φάνηκε τό κήρυγμά μου; ρώτησε άξαφνα τόν γέρο ύπηρετή του.

— Θανάσσο, άπήντησεν ό ύπηρετής του. Πέρισυ όμως τά είχατε καταφέρει άκόμη καλύτερα.

— Πέρισυ, είπες! Μά πείσυν δέν ελγα βγάλει κανένα κήρυγμα.

— Μά... γι' αυτό ακριβώς σού τό λέω Πανιερότατε... τού άπήντησεν ό έξυπνος ύπηρετής.***

Βασιλεύς... Νερόβρροτος!...

'Ο βασιλεύς τής 'Αγγλίας 'Εδουάρδος, ό όποιος; πέθανε στα 1330, όταν έννοισησεν ότι ελχαν φθάσει ή τελευταία του στιγμή, έκάλισε τόν μεγαλιώτερο γιό του 'Εδουάρδο τόν 2ο, και τόν άνάγκασε να δεχθί ή επίνομο στό ειαγγέλιο, ότι μετά τόν θάνατό του, θά έθρηνε τό σίμω του μέσα σ' ένα καζάνι με βραστό νερό έως ότου χωρισθούν οι σάρκες από τά κόκαλά του, θά περιμάζουε δέ τά όστά του και θά τά κρατούσεν ως φυλαχτό. 'Ο 'Εδουάρδος, προληπτικώς όπως ήταν, έπίστευε ότι έφ' όσον θά ύπηρεζαν επί τής γής τά κόκαλά του, οι Σκωτοι, οι όποιοι τήν εποχή εκείνη επαναστατούσαν διαρκώς, θά ενικότων διαρκώς στας μάχας και θά ήσαν πάντοτε ύποταγμένοι στους 'Αγγλους!... 'Ο γιος του έτιησε πράγματι τόν όγκο του, έβρασε... τόν πατέρα του κι' έφίλαξε τά όστά του σ' ένα χρυσό κιβώτιο...***

Τό τομάρι τού Ζίγκα!

'Εξ ίσου παράξενη διαθήκη άφησεν και ό περίφημος άρχηγός τών Τσιγγάνων 'Ιωάννης Ζίγκα. 'Εζήτησεν άπλούστατα να τόν γάδρου, και με τό δέμα τό σίματός του να κατασκευάσουν ένα πολεμικό... ταμπούλο!...

— Και μόνον ό κρότος τού ταμπούρου αυτού—συνήθιζε να λή—θάρκει γιά να τρέπη εις φυγήν τούς έχθρους τής πατρίδος μας!...